

Mikromuovit meriympäristössä

Outi Setälä

SYKE merikeskus

Mysteeri-hankkeen loppuseminaari

14.12.2021

S Y K E

Mikromuovit

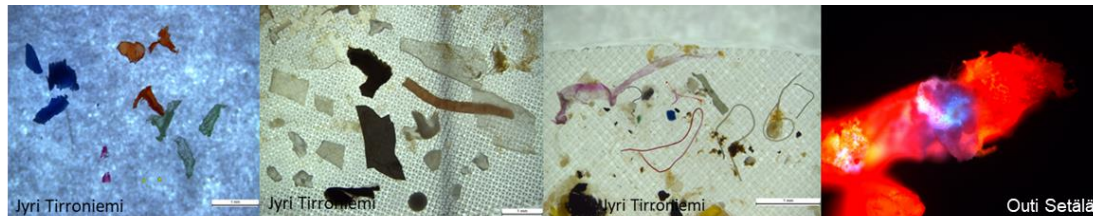
- **Koko:** <5mm
- **Muoto:** vaihteleva
- **Väri:** vaihteleva
- **Esiintyminen:** "kaikkialla"
- Yleisimpiä mikromuovimateriaaleja meriympäristössä ovat:
  - polyeteeni,
  - polypropeeni,
  - Nylon,
  - EPS,
  - PET

Kuva: Outi Setälä

Mikromuovit -lisämääreitä

- Mikromuovit ovat synteettisesti tuotettuja, biohajoamattomia, vesifaasissakin kiinteinä pysyviä muovihiukkasia, jotka koostuvat polymeerien ja lisäaineiden seoksista ja joiden pienin dimensio on ainakin ≥ 1 nm ja suurin dimensio on hiukkasmuotoisilla 5 mm ja kuiduilla tulkinnasta riippuen 5-15 mm
- **Primäärimikromuovit** -valmistettu tarkoituksella pieniksi
- **Sekundaarimikromuovit** -muodostuneet isommasta muovista kulutuksen tai haurastumisen kautta
- Mikromuovien alkuperän tunnistaminen ympäristönäytteistä on hankalaa

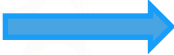
Mikromuoveja päätyy ympäristöön

- Muovituotteen käytön aikana tapahtuvan kulumisen johdosta
- Tuotteista joihin niitä on tarkoituksella lisätty
- Ympäristöön päätyneen muovijätteen haurastumisen seurauksena
- Raaka-aineiden päästöistä

OutiSetälä

Mitkä ihmistoiminnot tuottavat mikromuoveja?

- Merten mikromuovit ovat olleet kasvavan huolen ja mielenkiinnon kohteena koko 2000-luvun
 paineita päästöjen vähentämiseen
- Viranomaisten tueksi on laadittu arvioita eri toimintojen kuormittavuudesta ja meriin päätyvän mikromuovin määrästä
- Arviot pohjaavat tilastoituihin tietoihin tuotteiden ja materiaalien kulutuksesta sekä mittauksiin & arvioihin mikromuovien muodostumisen syistä hiukkasten määrästä

Suomen merialueen roskaantumisen lähteet

Outi Setälä ja Sanna Suikkanen (toim.)

Mitä Suomen mikromuovin päästölähteistä tiedetään?

Meriseurannan rantaroska-aineisto antaa ympäristöön päätyvästä muovijätteen määstä -lisätiedolle iso tarve

Yhdyskuntajätevesiä tutkimalla on saatu tietoa mm tekstiilikuitujen ja hygieniatuotteiden mikromuoveista ja pystytty arvioimaan puhdistamoiden kautta kulkevan mikromuovin määrää

Laskennallisia arvioita päästölähteiden kuormituksesta on tehty, mutta mereen päätyvän määrän laskemiseksi tarvitaan tietoa kulkeutumisesta

Esimerkiksi hulevesien kautta kulkevan kuormituksen tutkimusmenetelmiä kehitetään parhaillaan

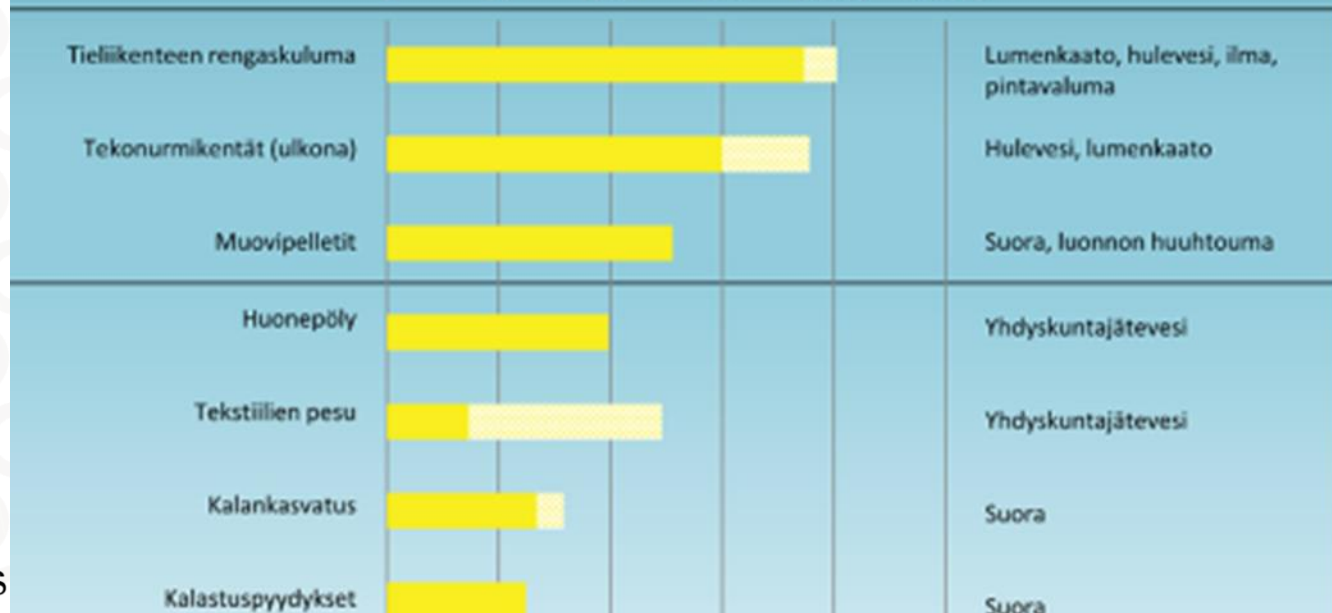
RoskatPois!-hankkeen tunnistamat mikromuovilähteet ja niistä aiheutuvat arvioidut vuosittaiset päästöt* Suomessa

■ Konservatiivinen arvio
■ Maksimiarvio

Mikromuovipäästöt (tonnia/vuosi)

Reitit mereen

1   10   100   1000   10000   100000

Ei arvioitu (mm.):

Tiemerkintämassat

Iholle jätettävä kosmetiikka

Meriliikenne
-harmaavedet, maalit

Maatalous

Ympäristössä jo olevasta muoviroskasta muodostuva mikromuovi

Euroopanlaajuinen arvio lähteiden merkityksestä

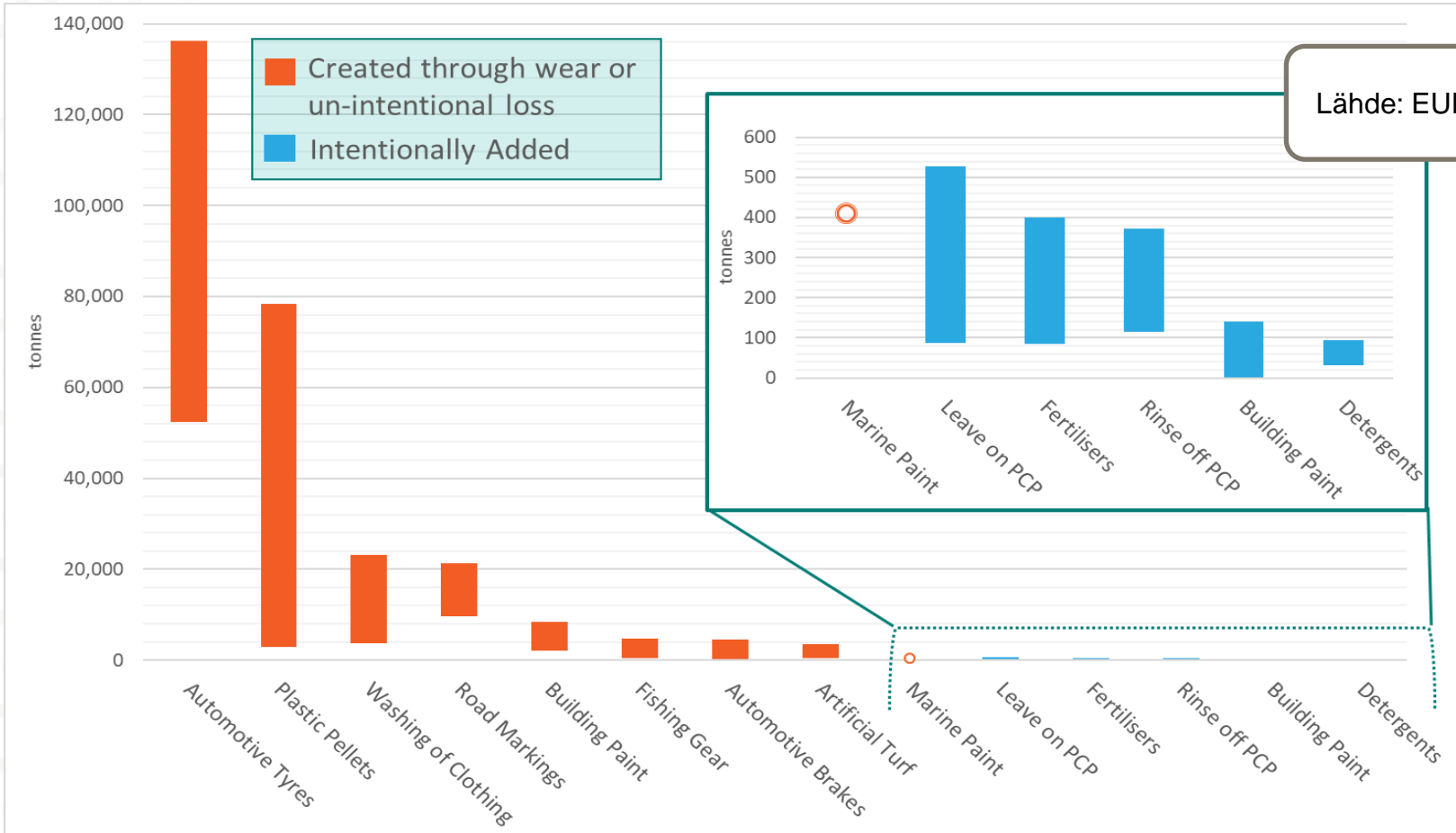
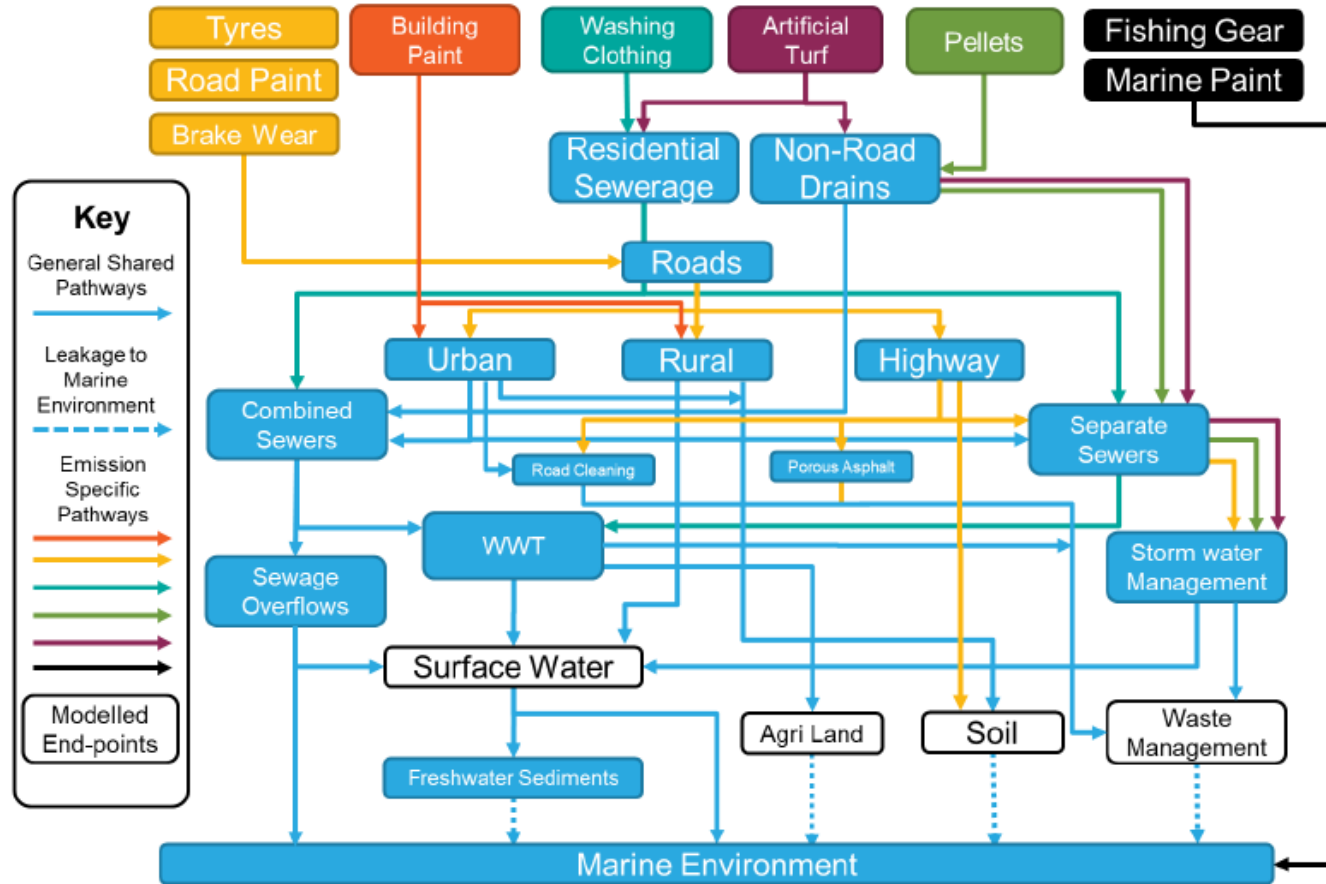

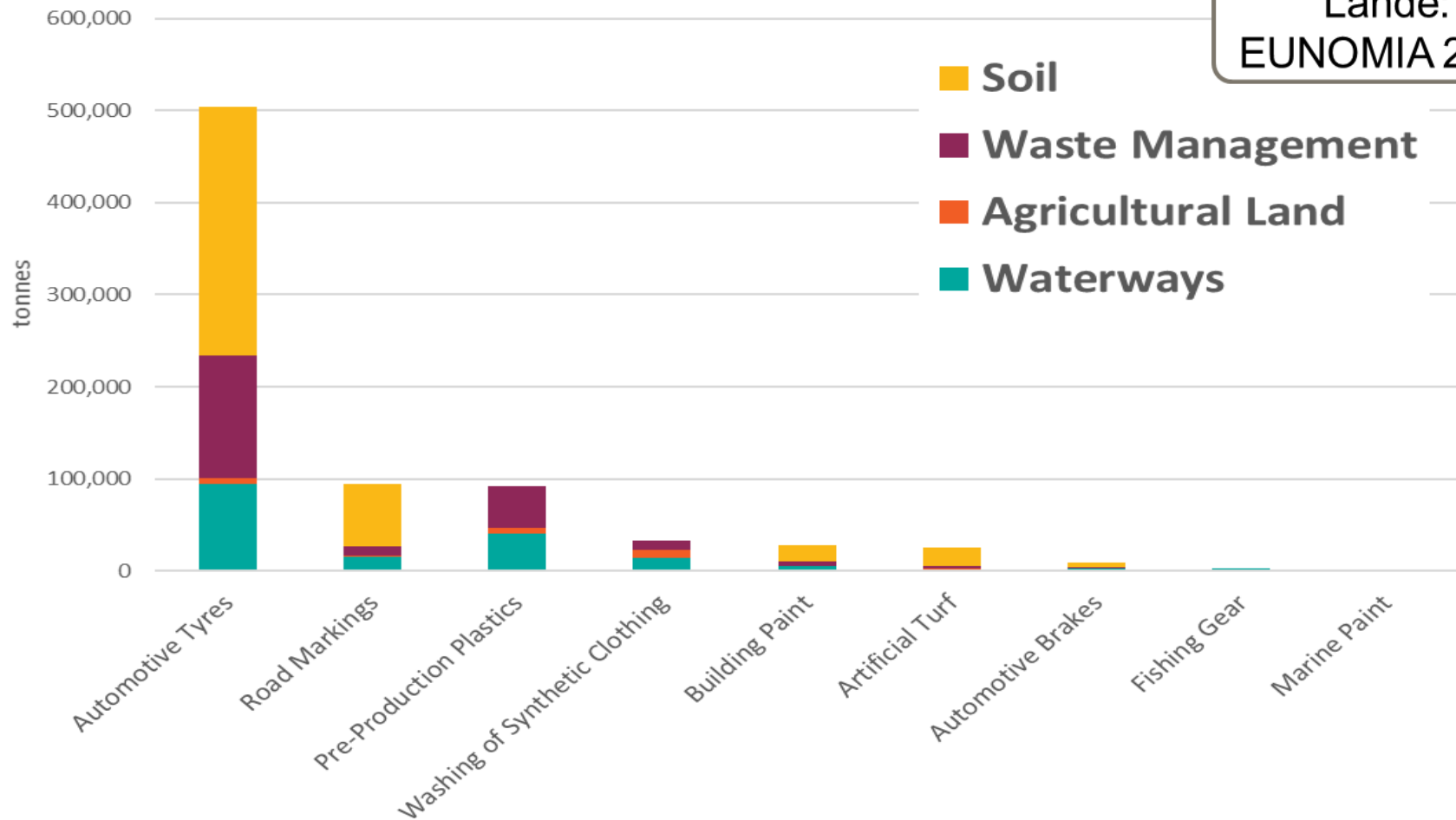
Figure 10 – Microplastic Emission Pathway Model Graphical Representation

mikromuovien kulkeutumisreitettä

(EUNOMIA 2017)

Lähde:
EUNOMIA 2017

Mikromuovien esiintyminen meriympäristössä

- Mikromuovien **levinneisyys on laaja**
maa, ilma, vesi, eliöt
- Eniten tietoa mikromuovien määrästä **pintavesissä**
- Korkeita pitoisuuksia subtrooppisista merivirroista, roskapyörteistä, rannikoilta ja estuaareista
- Virtaukset ja tuuli kuljettavat mikromuoveja **kauaskin lähteistä**
- Löytynyt alueilta jotka sijaitsevat kaukana ihmisen vaikutuspiiristä (arktis, antarktis, valtameren syvänteet)
- Suuri osa mereen päätyvästä mikromuovista **vajoaa merten**

Mikromuovien sijoittuminen merivedessä

Tiheys

- Vettä kevyemmät kelluvat
PE, PP, EPS
- Ja painavammat vajoavat
PA, PVC, PET

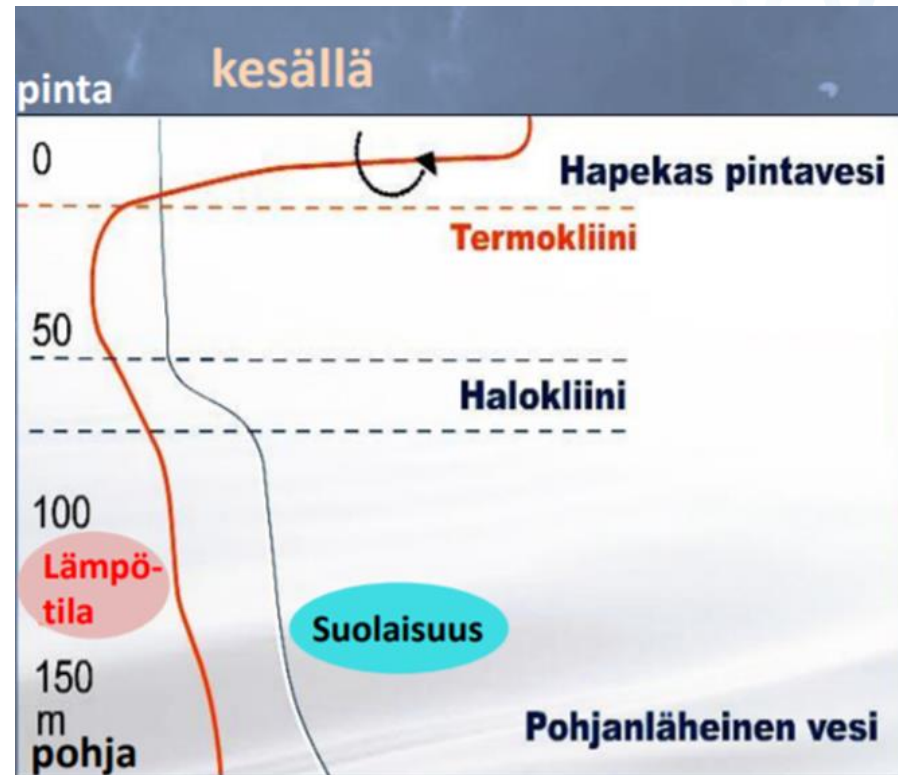
Biofilmi

- Mikrobiyhteisöstä koostuva kasvusto
- Kasvattaa hiukkasen tiheyttä

Vesimassojen liikkeet

Vesipatsaan kerrostuneisuus

Pohjan topografia

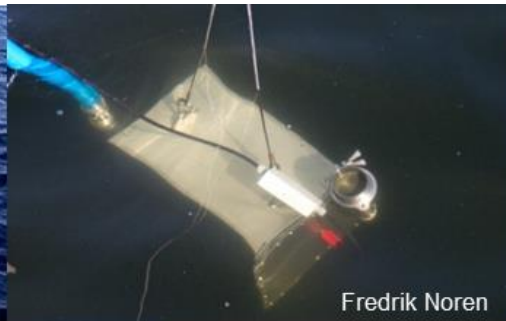
Mikromuovien (0.3-5mm) pitoisuuksia pintavedessä

Avomerellä (kpl/m³)

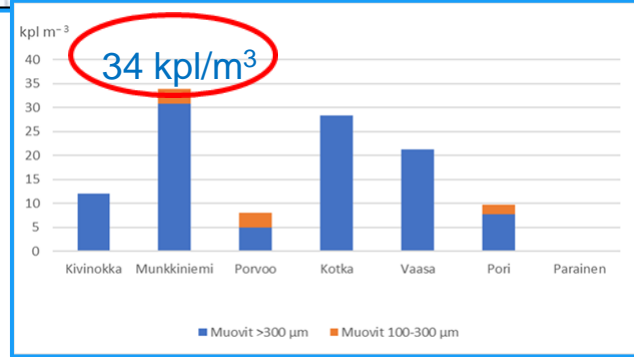
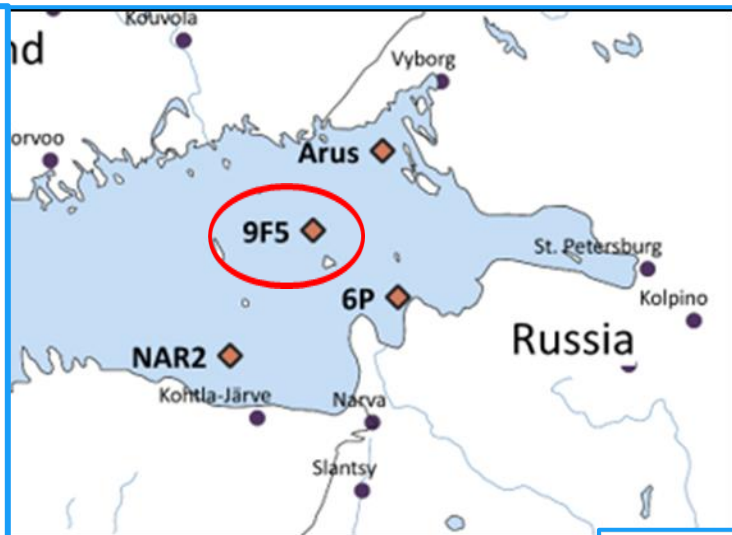
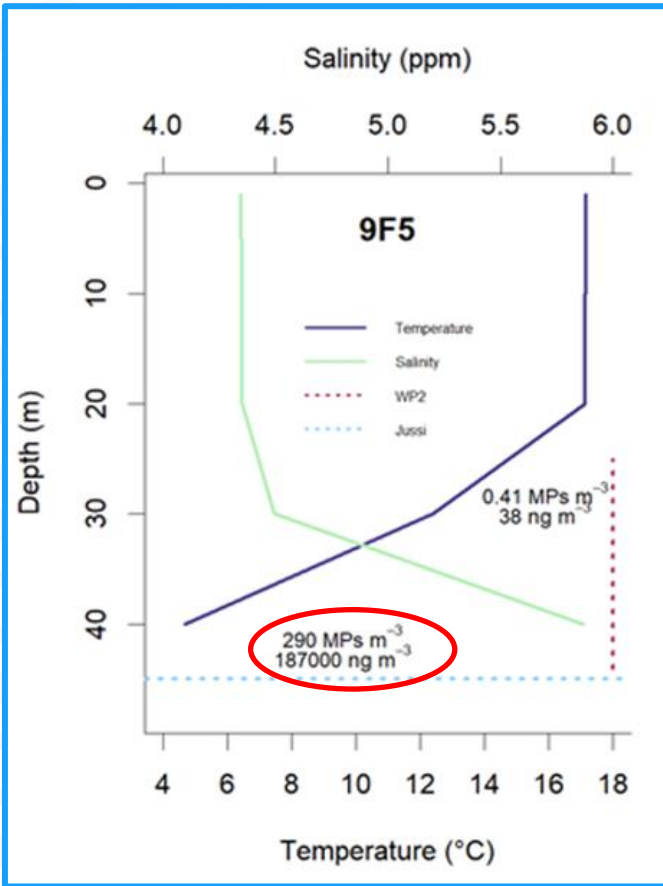
2.2	Tyyni valtameri (Moore ym. 2001)
3.9	Kalifornian etelärannikko (Lattin ym. 2004)
0.3 -3.2	Suomenlahti (Setälä ym. 2013)
0.2 ± 0.2	Ruotsin etelärannikko (Noren ym. 2015)
0.19-1.13	Tukholman ulkosaaristo (Gewert ym. 2017)

Rannikolla (kpl/m³)

3.11 – 7.7	Tukholman sisäsaaristo (Gewert ym. 2017)
0.1 - 2.7	Helsingin edusta ja Kilpilahti

Harppauskerroksissa & aivan rannan tuntumassa Mikromuovien pitoisuudet ovat korkeimpia

Lähteet:
Uurasjärvi ym.2020
Sainio ym.2021

Avomereltä kerätyt kalat altistuvat vähemmän mikromuoveille kuin rannikon kalat

TULOKSET – MUOVIA SYÖNEET KALAT

Itämeren
rannikkokalat 9,2 %

Itämeren
avomerikalat 0,6 %

Kallaveden
muikut 25 %

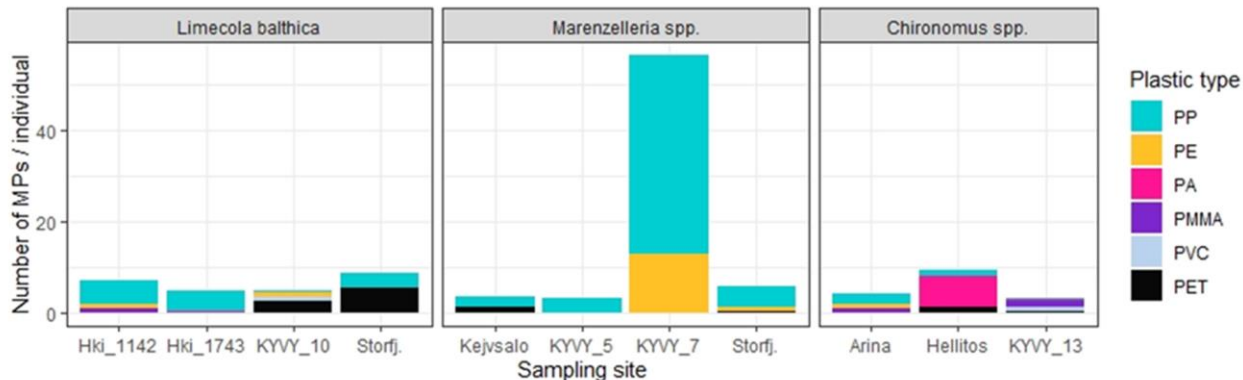

Kallaveden
ahvenet 17 %

Myös pohjaeläimistä löytyy mikromuoveja

Mitä pienempiä muovihiukkaset ovat:

- Sitä vaikeampaa niitä on poistaa
- Sitä suurempia pitoisuuksia havaitaan ympäristössä
- Sitä tehokkaammin ne voivat kulkea ravintoverkossa
- Sitä suurempi on niiden suhteellinen pinta-ala

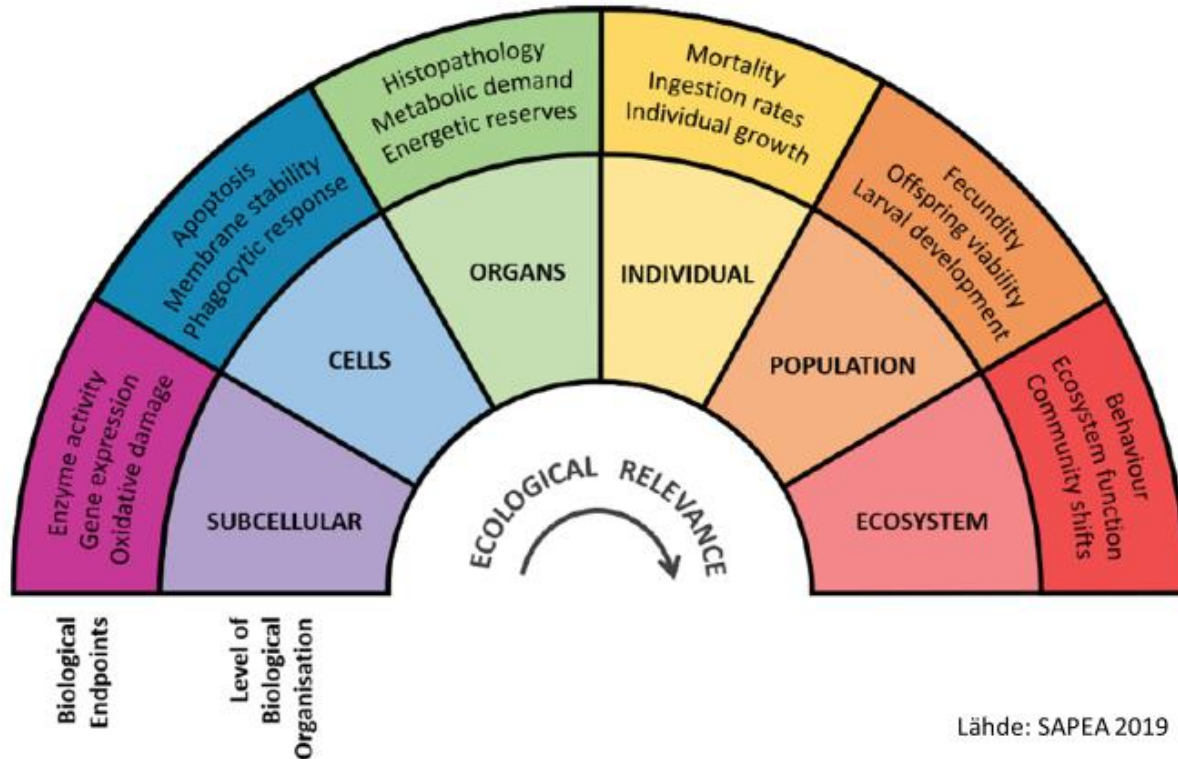

Kuva: Outi Setälä

- **Lisäksi mikromuovien raaka-ainetta, eli makromuovia on ympäristössä runsaasti**

Mikromuovit vaikuttavat eliöihin ja eliöyhteisöihin

Toisin kuin makromuovit, mikromuovit voivat aiheuttaa haittaa ravintoverkon kaikilla portailla ja vaikuttaa ilmentyä eri tavoin

Molekyyli­taso
Solutaso
Yksilötaso

Eliöyhteisöt
Ekosysteemit

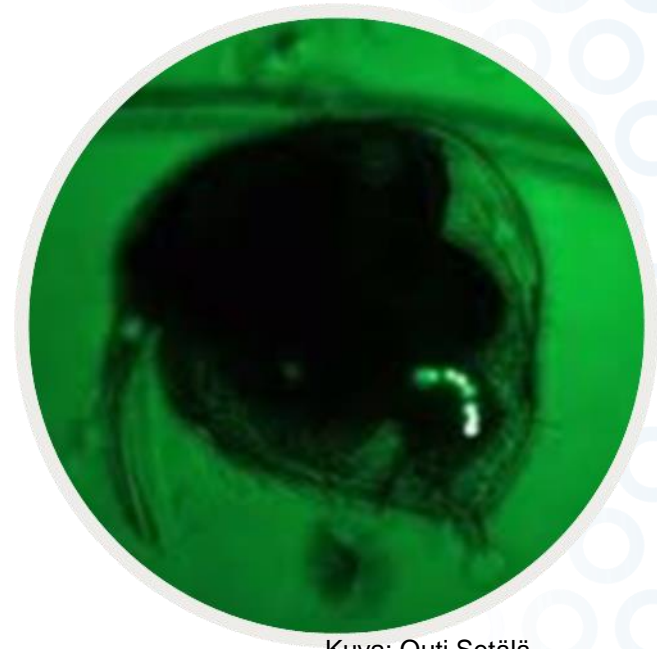
Merieliöt ovat erityisen alttiita mikromuoveille

Suorat fysikaaliset haitat

- Takertuminen eliön pinnalle
- Vaikutukset ravinnonhankintaan
- Tukkeumat ruoansulatuskanavassa
- Valheellinen kylläisyyden tunne

Välilliset vaikutukset

- Muutokset elinympäristössä
- Muutokset ravinnon saatavuudessa tai sen laadussa

Kuva: Outi Setälä

Haittojen todentaminen on vaikeaa

Makro- vs. mikromuovien vaikutukset

- Altistuksen lähde vaikea selvittää
  - Merilinnut & muovien lisäaineet

Muovien aiheuttamat haitat vs muu ympäristökuormitus

- havaittujen haittojen takana voi olla useita tekijöitä

Kokeellinen tutkimus vs kenttähavainnot

- Mikromuovien koko ja pitoisuudet eivät vastaa todellisuutta

Kuva: Outi Seifälä

Yhteisötason vaikutuksia on havaittu etenkin akkumulaatioalueilla (merenpohjat, rannat)

Keskeisten eliöryhmien toiminnan häiriintyminen
bioturbaatio (mm. hiekkamato)
riuttojen muodostajat (simpukat, korallieläimet)

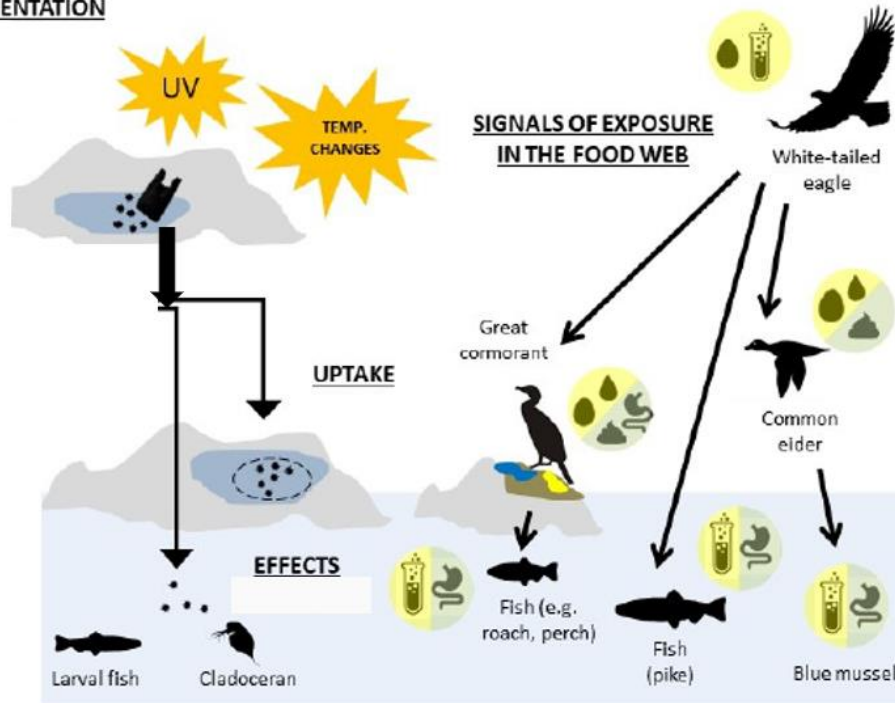
Vaikutukset ympäristön mikroilmastoon
esim. vesipitoisuus, lämpötila

Vaikutukset mikrobitoimintaan
ja sitä kautta ravinnedynamiikkaan
Muutokset mikrobiyhteisön koostumuksessa

Lisää tietoa tarvitaan edelleen

FRAGMENTATION

Kuva:Pinja Näkki

Mikromuovien lähteistä
Kulkeutumisesta meriympäristössä
Levinneisyydestä & kertymisestä
Eliöryhmien altistumisesta
Ravintoverkkovaikutuksista
kertymisestä
vaikutusmekanismeista
Kaikkein pienimmistä hiukkasista
Haitallisten aineiden kertymisestä
& siitä aiheutuvista vaikutuksista

Vaikutuksista eliöhteisöille

KIITOS!

@roskasakki

@sykeresearch

www.syke.fi/meriroskat